

9. Педагогічні технології інклюзивного навчання: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої педагогічної освіти; уклад. : А. Василюк, Ю. Бондар, А. Хіля. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2020. – 168 с.
10. Хіля А.В. Арт-терапія як об'єкт наукового дослідження у працях зарубіжних та вітчизняних вчених/ А.В.Хіля // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – № 5 (59). – С. 394–405.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ ОСВІТИ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Тимошук Лариса, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: А.В. Хіля, кандидат педагогічних наук, старший викладач
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

REGULATORY AND LEGAL SECURITY IN UKRAINE EDUCATION OF PERSONS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Tymoschuk Larysa, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** Реформені перетворення в Україні зумовили зміну відношення суспільства до проблем людей з особливими освітніми потребами, привели до усвідомлення необхідності їх інтеграції в соціум. В Україні законодавчо визнано право на навчання дітей з особливими можливостями у закладах освіти.*

***Ключові слова:** інклюзивна освіти, діти з особливими освітніми потребами*

***Abstract.** Reform and transformations in Ukraine have led to a change in society's attitude to the problems of people with special educational needs, led to the realization of the need for their integration into society. Ukraine has a legal right to educate children with special needs in educational institutions.*

***Key words:** inclusive education, children with special educational needs.*

Процес входження України в ЄС зумовив зміни до реформування освітньої системи України. В Україні законодавчо визнано право на навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у дошкільних закладах, у закладах загальноосвітньої середньої освіти за місцем реєстрації дитини. Відтак, на сучасному етапі реформуванні освітньої сфери Україні активного впровадження набуває інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти.

У результаті впровадження соціальної моделі інвалідності змінилися соціальна політика спрямована на утвердження соціальної рівності громадян – соціальна інклюзія, яка ґрунтується на забезпеченні умов, за яких усі діти, дорослі стають рівноправними членами суспільства, яких поважають і роблять свій внесок у його розвиток [1, с.73]. Тому, інклюзія (від англійської inclusion – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі; процес реального включення осіб з порушеннями у здоров'ї в активне

суспільне життя, яка передбачає адаптацію системи до потреб людини [1, с.78]. Соціальна інклюзія дуже тісно пов'язана з сферою освіти.

Результатом процесу залучення дітей дошкільного і шкільного віку з ООП у загальноосвітній шкільний простір стало накопичення та аналіз знань у сфері спільного навчання цих дітей зі своїми однолітками, які мають нормотиповий рівень психологічного розвитку, узагальнення педагогічного досвіду, вивчення закономірностей та найсуттєвіших особливостей організації і впровадження інклюзивного навчання у сьогоденному освітньому просторі. Завдяки цьому наукову інтерпретацію одержав значний досвід модернізації освіти дітей з психофізичними порушеннями шляхом упровадження нових організаційних форм і навчання, виховання і розвитку, що наразі демонструє Нова українська школа (НУШ) [13, с.13]. Головними властивостями державної політики у галузі освіти стають – доступність, якість, підхід до кожної дитини. На сьогоднішній день в Україні немає єдиної офіційної термінології для характеристики дітей з особливими освітніми потребами. Доцільно розглядати термін « діти з особливими освітніми потребами» (ООП), який почали вживати з метою замінити термін «діти з обмеженими можливостями життєдіяльності». З упровадженням інклюзії починає функціонувати термін «діти з особливими освітніми потребами».

У Державному стандарті початкової загальної освіти (Постанова КМУ від 21 серпня 2013р. № 607) термін «діти з особливими освітніми потребами» вживається у такому значенні: діти з ООП – діти сліпі та із зниженим зором, глухі та із зниженим слухом, з тяжкими порушеннями мовлення, із затримкою психічного розвитку, з порушеннями опорно-рухового апарату, розумовою відсталістю, діти із складними вадами розвитку (у тому числі діти з розладами аутичного спектру), навчання і виховання яких здійснюється у спеціально створених умовах. Очевидно, що робиться наголос на необхідності забезпечення додаткової підтримки у навчанні дітей, які мають певні відхилення в розвитку, що не дають їм змоги користуватись тими освітніми послугами, що надаються школами у загальноосвітньому навчальному просторі [16, с.14].

У Статті 26. «Загальної декларації прав людини» проголошується, що: – кожна людина має право на освіту. Освіта повинна бути безкоштовною, хоча б початкова і загальна. Початкова освіта повинна бути обов'язковою. Технічна і професійна освіта повинні бути загальнодоступною, а вища однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного;– освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини і основних свобод. Освіта повинна сприяти взаєморозумінню, терпимості і дружбі між усіма народами, або релігійними групами і повинна сприяти діяльності ООН щодо підтримки миру. Батьки мають право пріоритету у виборі виду освіти для своїх малолітніх дітей [5].

Інноваційна освітня концепція інклюзивної освіти в Україні розпочала розвиватися приблизно з середини ХХ століття. В цей період відбулося ухвалення ЮНЕСКО «Конвенції про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти» 1960 році. Згідно цього документу держави зобов'язалися розробити і

впроваджувати політику для здійснення рівних можливостей навчання у сфері освіти (стаття 4) [6]. Запровадження інклюзивного навчання в нашій державі здійснювалося у відповідності зі Стандартними правилами забезпечення рівних можливостей для інвалідів 1993 року [7] а також за принципами Саламанської Декларації 1994 року [8]. У Саламанській декларації акцентовано, що кожна дитина унікальна і має свої певні інтереси та навчальні потреби, тому необхідно розвивати освітню галузь і розробляти навчальні плани та програми таким чином, урахувувати велике розмаїття цих потреб. На конференції було «Звернення» до всіх присутніх урядів про те, що має бути реформування сфери освіти для охоплення навчанням усіх дітей, не дивлячись на їхні особливості і відмінності, а також визнання на законодавчому рівні необхідності запроваджувати інклюзивну освіту. Згідно з основними вихідними положеннями визначеними Саламанською декларацією, які лежать в основі інклюзивного підходу до організації освіти, базовим є те, що навчально-виховні заклади мають бути відкритими для всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, емоційних, мовних чи інших особливостей, до їх числа належать діти з проблемами у психофізичному розвитку та обдаровані діти, безпритульні і працюючі діти, котрі належать до мовних, етнічних чи культурних меншин. При цьому, як зазначається у декларації, закладам необхідно знаходити шляхи, які б забезпечували успішну інклюзивну освіту всіх дітей [8].

Конституцією України (ст. 3, 8, 24, 46, 53) зазначено, що забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком нашої держави. У ній гарантується громадянам України повну загальну середню освіту як обов'язкову. Стверджується, що держава забезпечує доступність і безкоштовність дошкільної, повної загальної середньої, професійно – технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання, декларується рівність прав людини, незалежно від ознак раси, кольору шкіри, політичних релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, від мовних та інших переконань, статі етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, від мовних та інших ознак. Наголошується на праві українських громадян на соціальний захист [9].

Задля забезпечення рівних можливостей у суспільстві людині з інвалідністю був прийнятий закон «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», які гарантують розвиток соціальної моделі. У цьому законі зазначено, що діяльність до держави, щодо осіб з інвалідністю полягає у виявленні, усуненні перепон і бар'єрів, що перешкоджають забезпеченню прав і задоволенню потреб, у тому числі стосовно доступу до об'єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, транспортної інфраструктури, дорожнього сервісу, транспорту, інформації зв'язку, а також з урахуванням індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів – до освіти, праці культури, фізичної культури і спорту [10].

Для реалізації запровадження положень Саламанської Декларації в освітню сферу України Міністерством освіти і науки було видано наказ «Про

план дій із запровадженням інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2014 роки» [11], розроблено і затверджено Концепцію розвитку інклюзивної освіти. Розроблення «Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» призвело до вирішення багатьох питань, щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами. Також у цьому наказі вказується що організаційно-методичні засади навчального процесу загальноосвітніх школах повинні бути орієнтовані на потреби дитини, яка розвивається, без урахування особливостей психофізичного розвитку дітей з особливими потребами, а несумісність методів, форм педагогічного впливу на таких дітей може створювати передумови для формування у них поганого ставлення до навчання та поведінки у загальноосвітньому закладі освіти. Наголошується увага на тому, що найголовнішим чинником розвитку «Інклюзивної освіти» повинна бути якісна підготовка педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. У Концепції вказується, що держава бере на себе зобов'язання щодо додержання прав дитини на якісну освіту з особливими освітніми потребами. Реалізація Концепції передбачає комплексне розв'язання питань, пов'язаних з нормативно правовим, навчально-методичним, кадровим забезпеченням інклюзивної освіти. Зокрема, модернізації вищої педагогічної освіти і системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів і підготовці достатньої кількості кваліфікованих педагогічних кадрів, які володіють методиками «Інклюзивного навчання» [11].

Крім того, КМУ було затверджено ряд нормативних документів: «Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх закладах» (2011), «Організацію інклюзивного навчання у загальноосвітньому навчальному закладі» (2012) та багато інших нормативних документів, підзаконних актів, які докладно регламентують організацію навчання в інклюзивному середовищі. Отже, аналіз основних законодавчих та нормативних актів що забезпечення прав людини з особливими освітніми потребами на освіту, норми яких регламентовані в національне законодавство України, і тих нормативних актів нашої держави, які розроблені і були ухвалені з метою реалізації освітніх норм і стандартів України, створюють законодавчу основу організації інклюзивного навчання і визначають необхідність до професійної підготовки майбутніх учителів до роботи в інклюзивному середовищі.

Список використаних джерел

1. Байда Л. Інвалідність та суспільство.[Серія навчальних матеріалів українсько-канадського проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими освітніми потребами в Україні»] / Л.Байда, О. Красюкова – Енс, С. Буров, В. Азін, Я. Грибальський, Ю. Найда / заг.ред Л.Байда, О. Красюкова – Енс канадський центр вивчення неповносправності, 2012.-188с.
2. Бондар Ю. В. Розвиток творчих умінь молодших школярів з особливими освітніми потребами з використанням інтерактивних технологій / Ю.В.Бондар // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – 2020. – Випуск 1 (46). – С. 18–21.
3. Демченко Е.П. Одаренный ребенок как личность с особыми потребностями в инклюзивном пространстве учебного заведения / Е. Демченко, О. Зайцева // SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II, May 26th-27th. – 2017. – P. 61–71.
4. Демченко О.П. Формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами у процесі використання виховних ситуацій / О.П.Демченко // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова : серія 19.

- Корекційна педагогіка та соціальна психологія : зб. наукових праць. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2011. – С.60-63.
5. Загальна декларація прав людини : Міжнародний документ від 10.12.1948 р.// Офіційний веб-портал Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/995_015
 6. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти: Міжнародний документ від 14.12.1960 р. / Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
 7. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів: Міжнародний документ від 20.12.1993 р. // Офіційний веб-портал Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
 8. Саламанская декларация. Рамки действия по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания 7-10 июня 1994г. - К., 2000. - 21с.
 9. Конституція України.Закон України «Про внесення змін до Конституції України».-К.: Велес, 2005 – 48 с.
 10. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Офіційний веб-портал Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
 11. Про затвердження плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки. Наказ МОН №855 від 11.09.09 року // Офіційний веб-портал Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
 12. Лазуренко О.О. До питання щодо розвитку поняття «емоційна компетентність» у психології / О.О. Лазуренко [Електронний ресурс]// Науковий огляд. – 2015.Т.1. - №11.- Режим доступу до ресурсу: www.naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/370
 13. Мартинчук О. В. Підготовка фахівця зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному середовищі : монографія / О.В. Мартинчук. – Київ, 2018. – 430с.
 14. Хіля А.В. Арт-терапія як об'єкт наукового дослідження у працях зарубіжних та вітчизняних вчених / А.В.Хіля // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – № 5 (59). – С. 394–405.
 15. Хіля А. Організація навчально-виховного процесу початкової школи в умовах інклюзивної освіти: законодавчий аспект / А.В.Хіля // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О.Сухомлинського: збірник наукових праць [внесений до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних наук]. – Випуск 1.43 (93).– Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2013. – Т.1. – С. 219-223.
 16. Шевців З. М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу : монографія / З.М. Шевців. – Київ, 2017. – 383 с.

РОЛЬ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОНСИЛИУМА В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОМ СОПРОВОЖДЕНИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ

*Шарафуллина Жанна, кандидат педагогических наук, заведующий кафедрой
специального и инклюзивного образования*

*Жантасова Светлана, кандидат филологических наук, доцент
ГАУ ДПО Институт развития образования Республики Башкортостан,
Уфа (Россия)*

IMPORTANCE OF THE PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONSILIUM IN THE PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF STUDENTS WITH DISABILITIES

*Sharafullina Zhanna, Candidate of Pedagogical Sciences, Head of the Department
of Special and Inclusive Education*

*Zhantasova Svetlana, Candidate of Philology, Associate Professor
GAU DPO Institute of Education Development of the Republic of Bashkortostan,
Ufa (Russia)*